

## ЈЕЗИЧКЕ ПОУКЕ

### 1. ЛЈ НИЈЕ Љ, ДЖ НИЈЕ Џ ...

У духу равноправности наших двају писама Ослобођење је однедавно увело и ћириличке текстове у сваки број листа. Ову иницијативу најчитанијег листа у Босни и Херцеговини треба поздравити. За увођење ћирилице није, међутим, била довољна само добра воља и набавка потребне технике, већ је требало водити рачуна и о неким тешкоћама које ће се појавити у вези с овим и упутити раднике који учествују у процесу штампања, од уредника до слагара и коректора, на такву могућност.

Текстови откуцани латиницом (знамо да је таква огромна већина текстова јер су писаће машине претежно латиничке) не могу се у потпуности »пресликати« у ћирилицу. Ћирилично писмо је стопроцентно фонетско: сваки глас нашег језика има одговарајући знак. У латиници стање је нешто другачије: три гласа немају одговарајућег знака, већ се обиљежавају помоћу два знака који имају своју гласовну вриједност (*lj*, *nj* и *dž*). Посљедице те разлике видјели смо у првој фази употребе ћирилице на сарајевској телевизији: у неколико наврата могли смо на екранима ТВ Сарајево прочитати *лј* мјесто *љ*. Нешто слично се догодило и у Ослобођењу: у броју од 1. марта у рубрици »Посљедње вијести« која је штампана ћирилицом, мјесто *њ* одштампано је на једном мјесту *нј* (*јучерашнје*), у броју од 4. марта у шаховском извјештају из Бугојна поред четири пута коректно написаног имена *Прав* једном смо могли прочитати и *Пралј*, лијеви бек наше фудбалске репрезентације у броју од 6. априла је *Хаджиабдић*. Омашке, која су се с више пажње могле избјећи. Као дугогодишњи читалац Ослобођења са задовољством сам пратио како слагари редовно употребљавају слово *đ* иако су пред собом врло често (или најчешће) имали текст у коме је овај глас на писаћој машини откуцан са *dj*. Неки дактилографи никако да се одвикну од навике стечене још приликом учења дактилографије да овај глас обиљежавају помоћу два знака и кад га имају на својој писаћој машини као један знак).

Друга, и озбиљнија, тешкоћа је у томе што се сваки чланак откуцан латиницом не може пренијети у ћирилицу а да се при томе понешто не штампа и латиницом. То нарочито вриједи за стручне чланке у којима су употријебљени неки термини или

нешто друго што се мора писати само латиницом. Такав је случај са чланком у рубрики »Наш језик« 3. марта 1978. на 9. страни.

Да је овај чланак куцан латиницом потврђују два примјера у њему. Објашњавајући енглеску ријеч *drugstore* (изг. »драг-стор«), ауторка је дала, у загради, објашњење: »енг. *друг* — лијек«. Ово објашњење је штампано ћирилицом. Међутим, ријеч која је објашњена морала је бити штампана латиницом, са додатним објашњењем о изговору, тј. »енгл. *drug* изговара се драг, и значи лијек«. Да је ауторка знала да ће чланак бити штампан ћирилицом, вјероватно би тако поступила.

Други је примјер употреба слова за обиљежавање времена (сати): »5х—24х«. Слово *h* употребљава се као знак за латинско *hora*, тј. сат, и пише се латиницом. Овако, написано ћирилицом, изгледа заиста необично. И у овом случају треба претпоставити да би ауторка написала: »од 5 до 24 сата« за текст штампан ћирилицом.

Још су већи промашај слагари учинили у чланку Павла Анђелића »Бобовац и Краљева Сутјеска« у првом прилогу »Културни живот« (Ослобођење 6. маја 1978. стр. 10), а коректори пропустили да то исправе. У ћириличком тексту налазимо и овај латински цитат штампан ћирилицом: *цуриа постра суб цастро Бодоваз*. Ако већ не постоји могућност да се у ћирилички текст могу убацивати дијелови штампани латиницом (а морала би постојати), онда је бар требало текст на латинском језику дати фонетски, тј. *курија ностра суб кастро Бобовац*. Била би мања брукa. О овоме је морао неко мислити.

С. М.

## 2. ЦЕНТАР »САВА«, А НЕ »САВА« ЦЕНТАР

У току министарске конференције несврстаних земаља смјењивала су се у београдској Политици два назива здања у коме је одржавана конференција: Центар »Сава« и »Сава« центар, и то у насловима, наднасловима и поднасловима, које по правилу даје редакција, досљедно онај први (нпр., Активност несврстаних у Центру »Сава«, У Конгресном центру »Сава«, Састанак одржан у центру »Сава«, и сл.) а у извјештајима с конференције и један и други, чешће онај други (нпр.: У овим разговорима у »Сава« центру, ... одржале су јуче у »Сава« центру, У модерном здању »Сава« центра и сл., али: Председник Тито довезао се у центар »Сава«, У највећу салу центра »Сава«. Један сарадник је у свим својим коментарима употребљавао други назив, правописно прилагођен: у »Сава — центру« И »Нин« је у једном своме осврту на конференцију три пута употребио онај други назив, тј. »Сава« центар (једном правописно прилагођен као у поменутих коментарима у Политици).

Овдје уз властито име »Сава« стоји заједничка именица »центар«, која у обиљежавању ширег појма показује особину

(исп. ријека Сава, град Сарајево и сл.) и која се у граматикама назива атрибутском апозицијом. А у оваквој синтагми ред ријечи је устаљен: на првом мјесту је атрибутска апозиција, а на другом властито име, дакле: *Центар »Сава«*, а не *»Сава« центар* (или *»Сава — центар«*).

Пуни назив овога здања је *Конгресни центар »Сава«*. У Политици од 19. 06. 1978. године испод слике на 1. страни стоји текст: Председник Тито разгледа *Конгресни центар »Сава«*. Међутим, у текст о тој посјети употребљаван је досљедно скраћени назив *центар »Сава«* (5 пута).

Наш правопис није ријешао питање како треба писати почетно слово назива који у свом саставу имају и посебно име. Пракса је добрим дијелом усвојила писање прве ријечи великим словом (што потврђује и поменути назив Конгресни центар *»Сава«*). Такво рјешење препоручује и Правописни приручник *»Свјетлост«* (т. 11. б). Међутим, када је назив скраћен на двије ријечи, видимо да пракса употребљава мало слово, као што је овдје случај (центар *»Сава«*). Тада се може схватити да се првом ријечју означава само врста онога што представља посебно име, док би писање великим словом (Центар *»Сава«*) означавало скраћивање назива Конгресни центар *»Сава«*.

Као што видимо, у Политици је назив овога здања за мјесец дана еволуирао (од 11. конгреса СКЈ до министарске конференције нрсврстаних), вјероватно под утицајем страних језика.

У Сарајеву су овакви називи чести, а могли су настати раније, под утицајем турског језика, или под утицајем њемачког у вријеме аустроугарске окупације Босне и Херцеговине (у књизи Алије Бејтића *»Улице и тргови Сарајева«* има их доста). Поменимо неке од њих *Јајце-Касарна* је добила име по болници у Јајцу која је 1915. године пресељена у Сарајево и претворена у касарну, дакле, у вријеме аустроугарске владавине. У духу нашег језика би јој одговарао назив *Касарна Јајце* или *Јајачка касарна*. Доказ за то је *Јајачка улица*, *»Улица на Вратнику у непосредној близини Јајце-касарне«* (А. Бејтић, 196). Такав тип назива били би: *Бистрик-басамаци*, *Бистрик-поток* (али и *Бистрички поток*), *Врбања-мост*, *Скендерија-мост* и други мостови старијег постања умјесто *Мост Врбања*, *Мост Скендерија* или *Врбањски мост*, *Скендеријски мост* и сл. Међутим, оно прво се учврстило као саставни дио топонимије Сарајева и постало његова специфичност.